

II.

KADIN HAKLARI VE GÖREVLERİ ÜZERİNE

1 — 1958 ULUSLARARASI BRÜKSEL SERGİSİNDEKİ TÜRK PAVYONUNDA KADIN ESERLERİ

1958 Uluslararası Brüksel sergisi, Avrupa'da ve dünyada, yılın en önemli olaylarından biri olarak yer aldı. Yaz aylarında milyonlarca kişinin gezip istifade ettiği sergi, bugünkü medeniyet dünyamızın bir panoramasını vermiştir. Bizzat Belçikalıların bir çok pavyonlarının bulunduğu bu sergide Atomium, modern tekniğin ve atom çağının özelliklerini temsil etmiştir. Milletlerarası teşekküllerin, büyük ve küçük devletlerin katıldığı bu serginin esas gayesi, yani them'ası iki kelime ile hülâsa edilirse : "İnsan ve medeniyet"tir. Milletlerin birbirlerini daha iyi anlamaları ve sevmeleri için, modern ilerleme durumunu, fertlerin bizzat anlamaları görmeleri icabetmektedir.

Bugün dünya milletlerinin daha iyi bir hayat seviyesi için ihtiyaçlarını giderecek tabii kaynaklardan en verimli bir surette istifade etmeleri şarttır. Bunları, insanların sulh yolundaki hizmetinde kullanmak ise bir gayedir. Bu milletlerarası serginin tertibine iştirak edenler serginin gayesini izah ederken daha başka kelimeler de kullanmışlardır :

Meselâ "İnsanlığın iyiliğine ve insanın hizmeti için teknik." "Daha insanî bir dünya için" "Hayat ve çalışma" "Dünyayı daha insanî bir hayat için inşa etmek," "Geçmişte ve bugünkü milletleri tanıma". gibi.

Hangi kelimelerle izah edilirse edilsin, 1958 Brüksel sergisi çağımızın özelliğini gözlerimize sermiş ve insan zekâ ve kudretinin nelere muktedir olduğunu toplu olarak göstermiştir. Aynı zamanda modern mimarînin ve sanatın da maddî bir gösterisi olmuştur.

Şimdi biz bunların içinde yer alan, nisbeten küçük fakat şirin, aydınlık yapılmış Türk pavyonuna girelim. Bu sergiye katılmamızdaki gaye "Türkiye'yi geçmişte ve bugünü" ile tanıtmaktır. Atatürk'ün büyük portresi, insanî ve sulhperver sözleri, medeniyetten anladığı manaları gösteren cümleleri burada yer almıştır.

Türk pavyonunda, bütün Türk tarihini ve Cumhuriyet Türkiye'sini tamam olarak tanıtmak mümkün olmamıştır. Ancak, içeri girdiğimiz vakit ilk göze çarpan Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun mozayikleridir.

Bu panolar bir duvar halinde, pavyonu içinden iki kısma ayırmış ve dışarda bir havuza fon teşkil ettikten sonra, Türk üslubundaki lokanta ve kahveyi birleştirmiştir. Bu mozayikler renk âlemi içinde bizden motifler vermiş ve sembolik sahneler temsil etmiştir.

Bu konuşmam da, pavyonumuzun içindeki eserlerden, kadınlar tarafından yapılanlar üzerinde durmak istiyorum.

Binaya girer girmez vitrinlerde Kız Teknik okulu ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün eski Türk motiflerinden mülhem olarak işledikleri renkli, simli güzel eserlerini görüyoruz. Bunlar salonun büyük bir kısmını dolduruyor ve ilk giren ziyaretçilere güzel sanatlarımızın, Türk kızlarının göz nuru ve el emeği ile yapılmış eserlerini vermiş oluyor.

Kız Enstitülerimizin bu işlerin gelişmesindeki verimli çalışmaları esasen her yerde takdir edilmektedir. Bu sergi vesilesiyle memnuniyetle görüyoruz ki bunları bu vesileyle tanıtmaya fırsatı verilmiştir. Bu renk, zarafet ve incelik örnekleri olan işlemler Türk pavyonunun yüzünü güldüren ve ziyaretçilere Türk kadını bu cephesiyle tanıtan eserlerdir.

Bundan sonra isimleriyle tanıyacağımız kadın sanatkârlarımızın çeşitli eserlerine yer verilmiştir. Ağaç ve tahta oyma işleri yapan sanatkârimiz Lerzan Bengisu'nun, modern üslûp ile yaptığı eserlerini görüyoruz. Ağacın bir kadın eliyle işlenerek verildiği şekillerin her biri birer sanat değeri taşıyor.

Zerrin Bölükbaşı'nın hayat mücadelesini tasvir eden fevkalâde sanatkârane yapılmış heykel kompozisyonu da dikkati çekecek değerdedir. İnsanı düşündüren ve sanat zevkini okşıyan bu tek parça heykelin, bir kadın tarafından yapılmış olmasından Türk kadınlığı iftihar edebilir.

Fureyya Koral'ın seramik ve fayans işleri de, bu serginin değerleri arasındadır. Orijinal buluşları ve kadın zevklerinin inceliği ile Fureyya Koral'ın meydana getirdiği eserlerine Türk sanat âlemi esasen yabancı değildir. Brüksel sergisinde bunlardan birkaçının ve mozaikli masasının yer almasını takdirle karşılarız.

Gençay Okcu'nun boncuk ve nazarlık işleri de bu arada sayılabilir.

Selma Ebuziya'nın bakır üzerine emaylı eserleri de, bir başka sanat dalını ilgilendirmesi bakımından, orada teşhir edilen eserlerdendir.

Bunlardan başka Belma Balmumcu, Cahide Birdevrim, Selçuk Tezhibi, Mine Balıoğlu'nun tezhipli küçük levhaları güzel, ince ve tamamen Türk minyatürlerinden mülhem olarak yapılmış yeni tarz eserlerdir.

İşte bu saydığım Türk kadın sanatkârlarımızın eserleri, yapanların imzalarıyla Türk pavyonunda teşhir edilmiştir.

Pavyonumuzdan çıkarken iki genç kızımızı tezgâh başında halı dokurken görüyoruz. Etrafları daima kalabalık bir seyirci gurubu ile dolu.

Teşhir edilen Hereke halılarımıza ise, sergice teşkil edilen jüri tarafından "büyük mükâfat" verildiğini de kaydetmek yerinde olur.

Ayrıca büyük muvaffakiyet kazanan Kız Teknik ve Olgunlaşma Enstitülerimizin tertip ettikleri defileleri de söylemek lâzımdır. Lüks elbiseler tamamen Türk iş ve motiflerinden mülhem olarak yapılmış orijinal örneklerdir.

Seher Alyot'un resmen iştirak ettiği jürilerin biri halı, ikincisi artistik dikiş, "Haute couture", üçüncüsü ise Teknik Okullar mevzuudur. Her üçü de yine kadınların yaptıkları eserlere mahsustur ve birer büyük mükâfat kazanmışlardır.

1958 Brüksel sergisi kapanmış olmakla beraber, bu cephesi ile yani Kadın eserleri bakımından ele alınmadığı için Türk pavyonunda gördüklerimden not ettiğim kadarını kamu oyumuza bildirmek istedim.

Sergide eserleri teşhir edilen kadınlarımızı da bu vesile ile tebrik etmeyi bir vazife biliyorum. Kendilerine yeni eserleriyle, yeni başarılar dilerim.

İşte böylece Türk kadını 1958 Brüksel sergisinde bugünkü medeniyet âlemindeki yerini, eserleriyle almış bulunuyor. Esasen fertlerin çeşitli sahalardaki çalışmalarının bütünü, o milletin medeniyetini teşkil ettiğine işaret etmiştim.

Cumhuriyet devrimizin Türk kadını malik olduğu haklarından istifade ederken, vazifelerini asla unutmamaktadır. Türk kadınının bu vazife duygusu ile her sahadaki başarısı milletin iftiharına olacağına inanıyorum.

Ankara Radyosunda Konuşma, 23 Kasım 1958

Unesco Haberleri Dergisi, seri III, sayı 10 Mart 1959